

Дзейнічалі на тэрыторыі раёна

АТРАД СТЭФАНЕНКІ

Стэфаненка Іван Аляксеевіч, н. 5 студзеня 1894 г. у вёсцы Крывяліцк. У 1908 г. скончыў Крывяліцкую народную школу. Пасля працаваў у сельскай гаспадарцы, затым на шахце. У 1911 г. апынуўся на Далёкім Усходзе, дзе працаваў матросам на параходнай прыстані. Там жа у 1915 г. яго прызвалі ў армію. Служыў дывізіённым пісарам 3-га асобнага артылерыйскага дывізіёна. Пасля дэмабілізацыі вярнуўся ў родныя мясціны. З 1918 па 1939 г. працаваў на розных пасадах: сакратаром прэзідыума Наваельненскага вал-выканкома, аб'ездчыкам Краснапольскага лясніцтва, райлесаводам у Брагінскім р-не, начальнікам Чэрыкаўскага, затым Слаўгарадскага лесанарыхтоўчых участкаў.

Вайна застала Івана Аляксеевіча на пасадзе намесніка старшыні Кіраўскага райсавета дэпутатаў. ЦК КП(б)Б пакінуў яго для работы ў тыле ворага. З актывістаў Кіраўскага р-на і мясцовых калгаснікаў сфарміраваў партызанскі атрад, але 10 ліпеня

1941 г. у баі з нямецкімі карнікамі атрад быў разгромлены.

У пачатку снежня І.А. Стэфаненка вярнуўся ў Краснапольскі р-н. З дапамогай Георгія Паўлавіча Басніна, Стэфана Мікітавіча Кесарава, Васіля Наздрава стварыў партызанскі атрад з жыхароў вёсак Крывяліцк, Папараткі, Якушоўка, Карма-Пайкі, Сычын, Хрыстафораўка. Для збору разведданных і падтрымкі сувязі з насельніцтвам у вёсках меліся сувязныя. У вёсцы Сычын сувязь з партызанамі забяспечваў настаўнік Пётр Герасімавіч Кудраўцаў і былы сакратар пярвiчнай партарганізацыі Афанасій Бондараў, у в. Старынка — настаўнік Максім Васілевіч Кліменка, у в. Хрыстафораўка — Міхаіл Аляксандравіч Сталярэнка, у в. Крывяліцк — Міхаіл Сяргеевіч Слаўнікаў, у в. Карма-Пайкі — Станіслаў Пятровіч Верам'ёў.

З мэтай збору інфармацыі, разлажэння варожных гарнізонаў вялася работа сярод стараст і паліцаяў. За зіму 1942 г. партызанамі была завербавана частка паліцыі і старасты вёсак Папараткі, Карма-Пайкі, Сычын, Хрыстафораўка. Па заданні Стэфаненкі некаторы час бургамістрам

Наваельненскай воласці працаваў Пётр Свірыдавіч Каробкін.

16 чэрвеня атрадам Стэфаненкі разгромлена Наваельненская воласць. Бур гамістр, якім замянілі працуючага да таго Каробкіна, стараста в. Крывяліцк і старты паліцэйскі па Наваельненскай воласці, як здраднікі Радзімы, былі растрэляны. У чэрвені 1942 г. Атрад

І.А.Стэфаненка

Стэфаненкі налічваў 68 чалавек. Камісарам атрада стаў Г.П. Баснін. Дзейнасць партызан актывізавалася. 19 чэрвеня была разгромлена Старынкаўская воласць

Слаўгарадскага р-на, адноўлена Савецкая ўлада. 23 чэрвеня была разгромлена Унтакоўская воласць Чэрыкаўскага р-на, адноўлена Савецкая ўлада. У вёсках партызаны праводзілі сходы жыхароў, на якіх заклікалі насельніцтва не выконваць загады нямецкіх улад, не даваць ворагам прадукты харчавання, зрываць адпраўку моладзі ў Германію. Акрамя сходаў, індывідуальных размоў у атрадзе выпускаліся лістоўкі. 3 ліпеня 1942 г. атрад Стэфаненкі сумесна з атрадам асобага прызначэння НКВД П.П. Качуеўскага і дэсантнай групай А.К. Новікава разграміў варожы гарнізон у в. Пільня. Было знішчана больш за 20 афіцэраў, салдат, паліцаяў, 5 аўтамашын, захоплена дакументацыя. Былі страты і ў партызан. У атрадзе асобага гірызначэння адзін баец загінуў, а сам камандзір П.П. Качуеўскі быў смяротна паранены. Пасля яго смерці кіраўніцтва атрадам даручылі камісару М.В. Зябніцкаму. 3 атрада Стэфаненкі загінуў баец Іван Аржанаў. У трупе лейтэнанта Новікава былі таксама страты: адзін баец загінуў і адзін быў паранены. У ліпені атрад праводзіў баявыя дзеянні на тэрыторыі Слаўгарадскага р-на. У канцы ліпеня атрад быў выцеснены ў раён Клятнянскіх лясоў Арлоўскай вобласці. Тут атрад Стэфаненкі 13 жніўня 1942 г. злучыўся з атрадам асобага

прызначэння НКВД камісара Зябніцкага.
В.І.Лазовік

3 гісторыі партызанскай брыгады «Перамога» (атрад № 47)

Баявыя дзеянні атрад пачаў з дыверсійнай работы. 3 жніўня 1942 г. на лініі Орша – Горкі быў пушчаны пад адхон першы варожы эшалон з маёмасцю і боепрыпасамі.

Праз дзесяць дзён, 13 жніўня 1942 г., быў падарваны эшалон паблізу в. Зубры Горацкага р-на. Пад абломкамі 17 вагонаў загінула некалькі соцень нямецкіх салдат і афіцэраў, у тым ліку адзін генерал. Пры спробе забраць дакументы і трафеі загінуў баец атрада Віктар Арцёмавіч Грыгор’еў...

У верасні 1942 г. пачалася блакада Горацкага р-на. Камандаванне атрада прыняло рашэнне пакінуць раён і, аб’яднаўшыся з атрадам М.Н. Іванова, 30 верасня накіравалася ў Краснапольскі раён, куды прыбылі ў сярэдзіне кастрычніка 1942 г. 28 снежня атрад знаходзіўся ў в. Гракаўка. Карныя атрады Краснапольскага і Чэрыкаўскага раёнаў аб’яднанымі сіламі ў колькасці 500 -530 чалавек раптоўна напалі на атрад. Завязаўся бой. Немцы і паліцаі не вытрымалі і пачалі адступець. У баі было знішчана 12 нямецкіх аўтаматчыкаў, 4 паліцаі, асамі страцілі байца Васіля Іванавіча Задарожнага і двух раненых.

26 чэрвеня 1943 г. кіраўніцтву атрада стала вядома, што па шляху Краснаполле—Чэрыкаў рухаецца калона немцаў і паліцаяў, больш як сто чалавек. Камандзір 2-й роты Ф.П. Ліпкін прыняў рашэнне уступіць у бой, які цягнуўся 5 гадзін. У выніку атрад знішчыў 12 немцаў і паліцаяў, трох немцаў. Захапілі трафеі: 12 падвод з амуніцыяй, боепрыпасамі і харчаваннем.

Раніцай 12 жніўня разведка данесла, што ў в. Новая Ельня прыбыла група немцаў і паліцаяў для нарыхтоўкі хлеба, угону моладзі ў Германію. Атрад быў падзелены на дзве групы і абышоў вёску з флангаў. З крыкам «ура» партызаны кінуліся ў атаку. Немцы і паліцаі пачалі ўцякаць. На полі бою яны пакінулі гармату, раненых і 120 павозак з нарабаваным хлебам.

У в. Пільня стаяў добра ўмацаваны гарнізон, у якім былі немцы і венгры. Спробы

разграміць гарнізон не прыводзілі да поспеху. 10 верасня, выдзеліўшы групу з 15 чалавек і ўстанавіўшы гармату на ўскраіне лесу, атрад зноў пачаў бой. Пад прыкрыццём агню групы, якая адцягвала ўвагу, гарматы і батальённага мінамёта ўдарныя групы зайшлі з супрацьлеглага боку вёскі і з усіх бакоў кінуліся ў атаку. У выніку бою забіта 19 венграў, спалена 8 дзотаў, казарма, мост цераз р. Сянну на шляху Краснаполле –Чэрыкаў. Узятая 19 тыс. патронаў, 15 вінтовак, 800 ротных мін, амуніцыя, 5 чалавек палонных.

У в. Чудзяны Чэрыкаўскага р-на стаяў собны карны гарнізон. Ён наводзіў жах на ўвесь раён. Неаднаразовыя спробы разбіць яго прыводзілі да страт. Дапамог паліцай, які перайшоў набок партызан: ён правёў групу аўтаматчыкаў атрада ў вёску. Да раніцы 23 верасня без аднаго стрэлу гарнізон быў абяззброены. Умацаванні знішчаны, казарма спалена, начальнік гарнізона Дунчанка, бургамістр Шакаў расстраляны, паліцаі гарнізона захоплены, а пасля адпраўлены ў штрафны батальён. Вялікае значэнне ў жыцці атрада надавалася разведрабце. Разведгрупай атрада, якой кіраваў В.К. Арлоўскі, збіраліся даныя для Чырвонай Арміі. Перадавалася інфармацыя аб месцы дыслакацыі варожых часцей і іх перамяшчэнні, аб умацаваннях ворага на рэках Проня і Сож. Даныя разведкі, вядома, ўлічваліся ў дзейнасці атрада. Паступова яго рады папаўняліся, да мая 1943 г. ён разросся ў брыгаду. За час баявых дзеянняў з ліпеня 1942 па 1 кастрычніка 1943 г. было знішчана некалькі соцень немцаў, паліцаяў, уласаўцаў, 35 аўтамашын, 1 чыгуначны і 15 шасейных мастоў, пушчаны пад адхон з жывой сілай, тэхнікай і боепрыпасамі 28 эшалонаў. Былі разгромлены адзін нямецкі і 9 паліцэйскіх гарнізонаў, 16 валасных упраў, 4 нямецкія жывёлагадоўчыя гаспадаркі, спалены два лесапільныя заводы....Партыйная, палітычная і масавая работа. Асноўным яе накірункам былі згуртаванне асабовага саставу, умацаванне дысцыпліны, узняцце авангарднай ролі камуністаў, барацьба з праяўленнямі марадзёрства. Асноўнымі формамі палітычнай работы ў атрадзе былі палітгутаркі, інфармацыя сазводкі

1941-1945

Саўінфармбюро, атрадныя сходы з абмеркаваннем пытанняў баявых дзеянняў атрада. Асноўнымі формамі палітмасавай работы з насельніцтвам былі сходы, гутаркі, лятучыя мітынгі, рас- паўсюджванне зводак Саўінфармбюро. Палітычная работа сярод насельніцтва забяспечыла рост партызанскага атрада....Выход з тылу ворага. Размясціў- шыся ў лесе паміж дарогамі Краснаполле – Чэрыкаў і Краснаполле – Старынка, атрад вёў сістэматычнае назіранне за адступаючымі часцямі ворага. 27 верасня 1943 г. у в. Нярадаўка Краснапольскага р-на першая рота навязала бой адступаю- чым нямецкім часцям. У выніку бою знішчана 3 аўтамашыны, 12 немцаў і паліцаяў, два чалавекі ўзяты ў палон. З нашага боку таксама былі страты: адзін чалавек забіты і двое ранены. 29 верасня 1943 г. на шляху Краснаполле — Чэрыкаў з засады знішчана больш за трыццаць гітлераўцаў, 4 павозкі. 1 кастрычніка 1943 г. атрад сустрэўся з перадавымі часцямі Чырвонай Арміі ля в. Пагарэлец Краснапольскага р-на. Згодна з загадам начальніка штаба 1-й арміі Бранскага фронту 8 кастрычніка 1943 г. прыступілі да перадачы асабовага саставу, узбраення і ўсёй гаспадаркі 186-й СД. Перададзена людскога саставу ў Чырвоную Армію: афіцэраў — 261, сяржантаў — 35, радавых байцоў — 423 чал. Пакінуты на партыйна-савецкай і гаспадарчай рабоце ў Краснапольскім р-не 27 чалавек і 17 чалавек адпраўлены дамоў як непрыгодныя для службы (старыя, жанчыны, непаўналетнія). 186-й СД таксама здадзена вінтовак - 339 шт., аўтаматаў — 42, ручных ку- ляметаў — 31, станкавых кулямётаў — 4, ПТР — 1, мінамётаў 50 мм — 5, мінамётаў 82 мм — 1, гармат 37 мм і 45 мм — 2, гранат — 200 шт., снарадаў 45 мм — 300 шт. Харчавання, маёмасці і транспарту: кароў — 46 галоў, бульбы — 7,5 т, мукі жыт. — 6,5 т, жыта — 1620 кг, ячменю — 3140 кг, круп ячн. — 1600 кг, сухароў і печанага хлеба — 390 кг, коней — 45, павозак — 20 шт., збруя конская — 40, рацыя тыпу «Север» — 2 шт., швейная нажная машынка — 17. Друкарня са шрыфтам здадзена ў Краснапольскі РК КП(б)Б. За баявыя заслугі камандаваннем прадстаўлены да дзяржаўных узнагарод 72 камандзіры і байцы атрада. Камандзір атрада № 47 брыгады «Перамога» падпалкоўнік

У гады Вялікай Айчыннай вайны

Перапечкін, камісар, палітрук Калімулін, нач. штаба Гаркавенка

НЕЗАБЫЊНАЕ

Г.Н. Мазыгін

З успамінаў Г.Н. Мазыгіна, партызана атрада № 41...

Лютаўскай ноччу 1943 г. я і яшчэ двое партызан ішлі па вёсцы Лютня і раскідвалі лістоўкі. Раптам наперадзе паказалася чалавечая постаць. Я ведаў, што гэта нам насустрач выйшаў Міша Бардзілёў. Прывітаўся. Пастаялі, пагутарылі. А ў

заклучэнне Міша сказаў, што ўсе вясковыя хлопцы згодны хоць зараз пайсці ў партызанскі атрад. Я паабяцаў перагаварыць з каман- даваннем атрада і ў хуткім часе паведаміць хлопцам аб выніках. 13 красавіка мы пакінулі зімовы лагер і пераехалі ў лес, у раён вёскі Асінаўка. А ў канцы месяца адправіліся па хлопцаў у Лютню. Не прайшло і гадзіны, як каля дзесяці чалавек былі гатовы ісці з намі. Гэта былі Саша Быстроў, Саня Паўлючонкаў, Валодзя Кавалькоў, Міша Бардзілёў, Толя (шкала, што не памятаю прозвішчаў астатніх). Так з кожным днём рос партызанскі атрад. 12 жніўня 1943 г. нашы разведчыкі паведамілі, што атрад гітлераўцаў і паліцэйскіх (звыш 200 чалавек) рухаецца ў напрамку вёскі Раўнішча. Была аб'яўлена баявая трывога. У хмызняку, уздоўж дарогі Наваельня — Яшная Буда, зрабілі засаду. Ворагі спыніліся ў Наваельні. Рабавалі насельніцтва, грузілі адабранае багацце на падводы. Вось ужо ў напрамку Яшнавай Буды рухаюцца нагужаныя падводы ў суправаджэнні браневіка. Як толькі яны параўняліся з нашай засадай, мы адкрылі агонь. Немцы і паліцэйскія пакідалі падводы і кінуліся наўцёкі. Мы захапілі 45-міліметровую гармату, з якой рабаўнікі не паспелі зрабіць ніводнага стрэлу. Бранявік тройчы рабіў спробу адбіць у нас гармату, але без поспеху. Пасля з гэтай гарматай партызаны не раз уступалі ў бой з варажымі падраздзяленнямі і выходзілі пераможцамі.... 29 верасня група партызан пад камандаваннем Мікалая Глухава на дарозе паміж вёскамі Гарадзецкая і Еленка абстраляла чатыры варажыя аўтамашыны з бензацыстэрнамі. верасня Барыс Бурцоў павёў групу партызан у засаду паміж вёскамі Еленка і Старынка. Разбілі тры аўтамашыны. Многа ворагаў было забіта, частка здалася ў палон.... 1 кастрычніка а дзесятай гадзіне пачуўся гул самалётаў. Потым з-за хмар вынырнулі і зноў схаваліся самалёты з чырвонымі зоркамі на крылах. Хутка пад Прапойскам пачуліся выбухі бомб. Разведчыкі далажылі, што ў Краснаполлі немцаў няма. А гадзін у 11 дня з Краснаполля на Гарадзецкую рухалася калона пяхоты Чырвонай Арміі. Настаў доўгачаканы час сустрэчы з нашымі войскамі.

ВЫРАТАВАЛІ

АД

НЯМЕЧЧЫНЫ... Камандзір

партызанскага атрада №41 С.М. Карзюкоў выклікаў да сябе Мікалая Глухава і загадаў яму з групай партызан раніцай адправіцца ў наваколле вёскі Мар'іна Буда для выканання задання. А заключалася яно ў наступным. Дзесьці ў сярэдзіне ліпеня 1942 г. наш партызанскі атрад вяртаўся з баявога задання праз вёскі Мар'іна Буда, Выбранка і Пакацкая. У гэты час атрад базіраваўся ў Графскіх лясах на стыку трох раёнаў: Краснапольскага, Чачэрскага і Кармянскага. Лагер з зямлянкамі для зімовых умоў жыцця знаходзіўся паміж вёскамі Гутай, Асінаўкай і Струменскай. Для разведкі, збору звестак і тылавой аховы былі пакінуты партызаны Капота з Мхініч, Пацёмкін са Струменска і Бондар з Украіны. Аднак яны не прыбылі ў атрад. Праз тры дні стала вядома, што ўсе трое загінулі ў вёсцы Мар'іна Буда. На мёртвыя целы партызан вараннем накінуліся немцы і паліцаі. І загінуўшыя меціўцы палохалі ворагаў і іх халуёў. Пасля здзекаў з мёртвых, пагражаючы расстрэлам вяскоўцам, хто асмеліцца іх пахаваць, кінулі трупы ў сажалку. Задача партызанскай групы з дзесяці чалавек (Глухаў, Ганчароў, Бабкоў, Чарноў, Ігольнікаў і іншыя) заключалася ў тым, каб усё разведаць, удакладніць і ноччу забраць загінуўшых партызан, даставіць у лагер і пахаваць іх з усімі воінскімі ўшанаваннямі. Зборы на заданне былі нядоўгімі. Ішлі ланцужком, бо дарога была небяспечнай. Пераходзячы дарогу паміж Выбранкай і Палессем, мы ўстанавілі, што ў напрамку Выбранкі прайшлі варажыя аўтамашыны і матацыклы. Мы залеглі на ўскрайку лесу і пачалі назіраць за вёскай і дарогай. Праз некаторы час з Выбранкі данесліся крыкі, жаночы і дзіцячы плач. Мы

1941-1945

У гады Вялікай Айчыннай вайны

насярожыліся і яшчэ ўважлівей па-
чал!
весці назіранне. Хутка на дарозе з'явілася
вялікая калона людзей, якая рухалася ў
напрамку Палесся пад канвоем немцаў. Гэта
гітлераўцы сабралі вяс-
коўцаў і гналі, як
затым высветлілася, у Чачэрск для адпраўкі ў
Нямеччыну. Мы хутка прынялі рашэнне:
падпус-ціць калону да самага лесу і адкрыць
агонь па канвоі. Нашы трапныя кулі адразу
прышылі канвойных да зямлі, а людзі
кінуліся ў лес і разбегліся. Нас радавала, што
задумаўдалася. Так былі выратаваны жыхары
Выдранкі ад рабства ў Нямеччыне.
П.Тарасенка